

عزاداری حسینی در گذر تاریخ

بعد از واقعه عاشورا، شیعیان ایران همواره یاد امام حسین(ع)، اهل بیت(ع) و اصحابش را گرامی می‌داشتند و به‌رغم محدودیت‌ها و سختگیری‌های حکومت‌های وقت، مجالس سوگواری پنهانی برپا می‌کردند. در واقع، نسبت این سختگیری‌ها یا اعطای آزادی برای برگزاری مراسم سوگواری ابا عبدالله الحسین(ع) باید با میزان عداوت یا محبت حکومت‌ها در برابر خاندان پیامبر(ص) سنجیده شود. از این رو، در بازخوانی دلایل رکود یا رونق عزاداری‌ها در ادوار مختلف تاریخی، ضروری است که به ماهیت و خاستگاه فکری حاکمان و حکومت‌ها توجه شود.

در دوره زندیه عزاداری‌های محرم به نحو شایان توجهی حیاتی دوباره پیدا کرد و با نوآوری‌هایی، به‌جز فارس، در شمال ایران (و تهران) همراه بود. گزارش‌های جهانگردان از برپایی عزاداری‌های گسترده در شهرهای ایران خبر می‌دهد.

فتحعلی‌شاه جدیدی از خود برای رواج دادن به مراسم محرم نشان نداد، اما با روی کار آمدن محمدشاه، بنابه گزارش جهانگردان خارجی، مراسم محرم در تهران فوق‌العاده مجلل برگزار می‌شده است.

در زمان ناصرالدین‌شاه، در تمام ایام سال در شهرها و روستاها مجالس عزاداری منعقد می‌شد. نوحه‌خوانی، دسته‌گردانی، سینه و زنجیر زنی و به‌ویژه برپایی تعزیه در همین دوره رونق گرفت و شکوفا شد.

محمدعلی‌شاه با مشروطه‌خواهان روابط خوبی نداشت و در صدد الغای مشروطیت بود؛ از این رو، روحانیون و وعاظ در مجالس محرم ۱۳۲۵ مردم را به حفظ قانون ترغیب می‌کردند. محرم این سال و سال بعد به دلیل این درگیری‌ها از رونق افتاد و تهاجم روس‌ها مزید بر علت شد.

رضاخان بهترین راه را برای معود به تخت سلطنت، نشان دادن ارادت به مذهب دید. وی ابتدا مانند مردم عادی در عزاداری‌های محرم شرکت می‌کرد و گل بر سر می‌مالید و سینه‌زنی می‌کرد، اما از سال ۱۳۰۶، یعنی از ۲ سال بعد از تاجگذاری، حملات به اسلام و مظاهر مذهبی شروع و به ممنوعیت کامل عزاداری‌های حسینی منجر شد.

دولت صفویه مذهب شیعه را رسمیت داد و شعایر عاشورا را احیا کرد. در حالی‌که ابتدا عزاداری‌ها در دهه نخست محرم برپا می‌شد، اما به مرور از ابتدای محرم تا پایان صفر به سراسر کشور و تهران گسترش یافت و روضه‌خوانی رواج پیدا کرد.

در دوره نادرشاه، که به آیین اهل سنت پرورش یافته بود، عزاداری‌ها محدود، ولی در خفا همچنان برگزار شد.

آقا محمدخان در ترویج مراسم مذهبی تلاشی نکرد و عزاداری‌ها به منوال سنوات قبل پیش رفت.

عمومیت یافتن مراسم شام غریبان از ویژگی دوره مظفرالدین‌شاه است. همچنین در این دوره، تکیه دولت به دستور شاه و به دست یک مهندس خارجی مرمت شد.

به دلیل شرایط نابسامان اقتصادی، سیاسی و فرهنگی از شمار مجالس عزاداری به‌ویژه تعزیه در این دوره به‌شدت کاسته و عزاداری‌ها به عاشورا، اربعین و ۲۸ صفر محدود شد.

پس از برکناری رضاخان در شهریور ۱۳۲۰، مردم خودجوش تکیه‌ها و حسینیه‌ها را گشودند و علم و کتل‌ها از غربت بیرون آمدند. محمدرضا کوشید روابط سلطنت با روحانیت را بهبود بخشد و با آیت‌الله‌العظمی بروجردی، مرجع عالیقدر شیعه، از در دوستی درآید. هیئت‌ها اجازه فعالیت پیدا کردند، ولی تحت نظر ساواک قرار گرفتند.

شاه اسماعیل (صفویه)

نادرشاه (افشاریه)

کریم‌خان زند (زندیه)

آقا محمدخان قاجار (قاجاریه)

محمدشاه (قاجاریه)

ناصرالدین‌شاه (قاجاریه)

مظفرالدین‌شاه (قاجاریه)

محمدعلی‌شاه (قاجاریه)

احمدشاه (قاجاریه)

رضاشاه (پهلوی)

محمدرضا شاه (پهلوی)

دوره جدید / شماره ۲